

Cemal Reşit Rey anıldı

EVİN İLYASOĞLU

Geçen hafta Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda, salona ismini veren besteci **Cemal Reşit Rey** için bir anma gecesi düzenlendi. Anılarla, filmle, yapıtlarıyla, ölümünün onuncu yılında Cemal Reşit Rey anılmış oldu. Ben Cemal Reşit Rey'i, toplumsal ortamı müzikle yönlendirmiş ve bugün medya dediğimiz alana müzik dünyası ile öncülük etmiş bir sanat adamı olarak görüyorum. Günümüzde radyo, televizyon, videobant, CD-Rom, dat. çeşitli gazete ve dergiler medyanın gücünü sergiliyor. Bu yaygın iletişim araçları, sanatın her dalını zenginleştiriyor. Cemal Reşit Rey'in en etkin olduğu gençlik yıllarına, 1920'li, 30'lu yıllara dönüp bakarsak basın-yayın organları henüz filizlenmediğinden; eski Türkçeden Latin harflerine bile henüz tam geçilemediğinden kuşaklar arasında iletişim zorluğunun yaşandığı bir dönem görürüz. İşte Cemal Reşit Rey, bu dönemde, müzik sanatının herkese seslenen tilsimi ile bir iletişim ortamı yaratmaktadır. Müzik analizi dersleri vererek öğrencilerine müziğin alımlı dünyasını sunar. Bu dersler adeta **'one man show'**dan oluşan televizyon programı niteliğindedir: Bir opera yapıtını tüm karakterleri ve orkestra bölümleriyle piyanoya uyarlayıp Fransızca söylediği gibi Türkçe açıklamalarını yaparak; yazıldığı dönemi anlatarak bestecisi ve çağdaşları üstüne de bilgi vermektedir.

Kurduğu orkestrayla haftalık konserler düzenleyerek halka düzenli konsere gitme alışkanlığını öğretir. **'Piyano Dünyasında Gezintiler'** başlıklı radyo dizilerinde, canlı programlarla müzik tarihinin değişik dönemlerinden ve kendi yapıtlarından piyano dağarcığını örnekler. Böylece radyoda da klasik müzik programcılığına öncülük etmiş olur.

Operetleri, revü müzikleri ve marşlarının yıllarca ağızdan ağıza gezmesi de Cemal Reşit Rey'in toplumun nabzını yakaladığının, içinde yaşadığı günün ortamına göre geniş kitlelerle bir iletişim kurabildiğinin kanıtıdır. Çoksesli müziği sunarken içine alaturka şarkıları yerleştirdiği revülerde halka tanıdık bir kulakla seslenmiştir. Senfonik şiirlerinde müziği resimle birleştirme ustalığı, İstanbul'u veya Anadolu'yu müzikle anlatmadaki zerafeti başlıbaşına bir **tanıtım** olayıdır.

'Enstantaneler'de sanki İstanbul'un her köşesinden bir başka minyatür fotoğraf çekmiştir.

Gün geçtikçe öncü bestecilerimizden öğrenilecek çok şey olduğu ortaya çıkıyor. Yalnız kompozisyon öğrencisi olarak değil, sanat tarihçisi, müzik araştırmacısı ya da toplumbilimci olarak da bu bestecileri daha yakından tanımamız gerekiyor. **İlhan Usmanbaş**, 1985'te Orkestra dergisinin Cemal Reşit Rey özel sayısında şöyle der: **"(Cemal Reşit Rey'in) yapıtlarının tümü ortaya çıktığında onların gelişme çizgisiyle birlikte bir sanatçının bir toplum yaşamını özümsemesindeki gizli gücünü bir kez daha şaşırarak görmüş olacağız."** İşte bu toplum yaşamını özümsemedeki gizli güç, bence sanatçının medya yaratmadaki öncülüğü olmuştur. Cemal Reşit Rey'i anma konserinde öğrencilerinden **Aydın Karlibel**'in onun en son yapıtı olan ve kaybolduğu sanılan **Improvisation**'u çalması, hocasının deyişiyle **'son derece manidardır'**. Ardından halk türkülerinden örnekleri dinledik. **Vedat Koşal**'ın bis olarak çaldığı **'Onuncu Yıl Marşı'** ise yapıtın yoğunluğunu ortaya koyan

bir yorumdu. **'Sextuor'** (Altılı), bestecinin 1939'da yazdığı ve o günden bu yana hiç seslendirilmemiş bir yapıtı. 2 keman, viyola, çello ve piyanoya şan eklenmiş. Tıpkı çağdaşı **Schönberg**'in kuvarteti gibi. **Mevlana**'nın gazelinden alınmış sözlerle örülü, **Şafak Mula**, **Ülkü Koper**, **Tuba Genç**, **Suzan Altner** ve **Seher Tanrıyar** ile **Ece İdil**'den oluşan altılı bu

gizemli ve zarif yapıtı son derece profesyonel bir yorumla bizlere kazandırdılar. Bu uzun anma gecesinin sonunda, Cemal Reşit Rey'in tohumlarını attığı İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, **Erol Erdinç** yönetiminde **'Türk Sahneleri'**ni seslendirdi. Bestecinin çizdiği yer yer hüznü, yer yer coşkulu havayı gözetten, incelikli bir yorumdu.

Cemal Reşit Rey, annesiyle